

N:o 47.

Ank. till Riksd. kansli den 17 april 1893, kl. 1 e. m.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckta motioner om lagstiftning angående invallning.

I det förslag till förordning angående torrläggning af jord, som den 20 december 1877 afgafs af nya lagberedningen, funnos i §§ 14—21, 32 och 82 inrymda bestämmelser om invallning, hvarmed såsom bekant förstås ett företag, som afser att bereda jordförbättring genom uppförande vid sjö eller annat vattendrag eller vid hafvet af vall eller annan byggnad till skydd mot vattnet.

Enligt beredningens förslag skulle jordegare, som äskade invallning, emot andra jordegare hafva väsentligen enahanda rätt, som jordegare, hvilken ville åvägbringa sjösänkning eller annan vattenafledning, dock med vissa af företagets särskilda beskaffenhet betingade olikheter. För det fall nemligen, att nytta af invallningen ej vunnes med mindre vattenuppfodringsverk eller annan dylik anstalt användes, och företagets framtida bestånd sålunda vore beroende deraf, att nämnda anstalter behörigen underhölls, meddelades särskilda föreskrifter om skyldighet för jordegare, som ej ville taga del i företaget, att för en tid af tjugu år — ej, såsom vid sjösänkning, för beständigt — upplåta af den förbättrade jorden så mycket som emot båtnaden svarade; om åliggande för den, som invallningen hålla bort, men sådant försummat, att gälda skadeersättning; om förnyad pröfning af invallningsfrågan hvart tionde år, der frivillig öfverenskommelse om invallningens fortfarande vidmagthållande ej kunde träffas, o. s. v.

Då beredningens omförmälda författningsförslag granskades i högsta domstolen, påyrkade domstolens fleste ledamöter uteslutande ur förslaget af bestämmelserna om invallning. De skäl, som mot dessa bestämmelser anfördes, voro väsentligen, att en utsträckning af tvångsrätt i fråga om torrlägningsföretagen, till fördel för enskilda intressen, utöfver hvad gällande lag medgäfvde, icke syntes hvarken ur synpunkten af jordbrukets befrämjande behöflig eller från rättslig synpunkt antaglig. Hvad särskildt anginge invallningsföretagen, vore ock dessa företags framgång i hög grad beroende på det omsorgsfulla och noggranna verkställandet och underhållet af alla de anstalter, som för vattnets afhållande och bortledande vore af nöden, hvadan det med allt skäl borde lemnas åt den frivilliga öfverenskommelsen att bringa dylika gemensamma företag till stånd. Icke heller syntes det för jordbrukets utveckling i allmänhet inom vårt land vara af någon vigt, att invallningsföretag skulle kunna genom tvång åvägabringas, då dessa företag endast på ett mera inskränkt antal ställen läte sig genomföras.

Då ärendet den 24 januari 1879 föredrogs i statsrådet, anförde chefen för justitiedepartementet, att han, i fråga om invallningsföretagen, tvekade att för dem utan ett trängande behof, som han trodde i detta fall icke vara fullt ådagalagdt, tillstyrka medgifvandet af dittills för vår lagstiftning främmande tvångsrätter, hvarför han, med åberopande af hvad derom inom högsta domstolen vid förslagens granskning blifvit anfördt, ansåg stadgandena angående invallning böra ur förslaget uteslutas. I öfverensstämmelse härmed upptogos omförmälda stadganden icke i det förslag till lag om dikning och annan afledning af vatten, om hvars antagande proposition till Riksdagen nyssnämnda dag beslöts, likasom desamma ej heller förekomma i den författning i ämnet, som den 20 juni samma år utfärdades.

Frågan om en lagstiftning rörande invallning har vid innevarande riksdag å nyo bragts å bane, i det att till lagutskottet af vederbörande kammare hänvisats två särskilda motioner i ämnet, hvilka afgifvits, inom Första Kammaren, n:o 8, af herr grefve *Wachtmeister*, och inom Andra Kammaren, n:o 126, af herr *Arnoldsson*.

Efter att, på sätt här ofvan omförmälts, hafva angifvit innebörden äfvensom utgången af det lagstiftningsarbete, som på förevarande område sedan varit nedlagdt, och dervid tillika lemnat en detaljerad framställning af nya lagberedningens i ämnet afgifna förslag, anför sålunda grefve *Wachtmeister* vidare:

»Obestriddigt är, att rätten för en eller flere jordegare att tvinga andra dylika att antingen deltaga i ett tilltänkt torrläggningsföretag eller ock i annat fall afstå en del af den jord, som genom företaget vinner förbättring, innefattar ett temligen våldsamt ingrepp i eganderätten. Då nu emellertid, trots de betänkligheter, som mot medgifvandet af en sådan tvångsrätt kunna anföras, omsorgen om landets uppodling föranledt lagstiftaren att i ganska vidsträckt omfång medgifva dylik rätt, då fråga är om afledning af vatten ur kärr, mosse eller annan dylik vattendränkta mark eller om sänkning eller uttappning af sjö eller upprensning, fördjupning, utvidgning eller rätning af elf, å eller annat vattendrag, förstår jag för min del icke inse, att ur principiellt rättslig synpunkt hinder skulle möta för tvångsrättens tillämpning i fråga om invallningsföretagen. Såsom ofvan blifvit nämnt, skulle nemligen i de fall, der vattenuppforderingsverk behöfde användas, jordegare, som icke ville deltaga i företaget, afstå mark, ej för alltid, utan för viss tid.

Tyngdpunkten i de skäl, som anförts mot den ifrågasatta lagstiftningen om invallning, synes ock hafva varit den, att något större behof af en dylik lagstiftning icke skulle hafva gjort sig känt. Syftmålet med denna min framställning är emellertid att påkalla Riksdagens uppmärksamhet därför, att ett sådant behof åtminstone inom en del af vårt land verkligen gjort sig i afsevärd mån gällande.

Innanför den skärgård, som omgifver den blekingska kusten, tränga mångenstädes smala hafsvikar ganska djupt in i landet. De inre delarne af dessa vikar äro ofta helt grunda, i det att vattnet i dem icke är mer än en eller ett par fot djupt — stundom är detta fallet med viken i dess helhet. Dessa vikar äro i sjelfva verket stadda i begrepp att öfvergå till fast land. Det är vetenskapligt konstateradt, att det blekingska landet är stadt i oafåtlig höjning, och äfven ett ytligt betraktande gifver otvetydigt vid handen, att många invid kusten befintliga nu odlade sänkningar i en kanske icke synnerligen aflägsen förtid varit hafsbotten. Mångenstädes skulle utan allt för stora kostnader denna naturens långsamma utvecklingsprocess kunna genom lämpliga invallningsåtgärder fortskyndas, så att den grunda hafsviken blefve förvandlad till odlingsbar jord. Då emellertid antalet strandegare vid dessa vikar ofta är betydligt, inses lätt att, med den obenägenhet för nyheter, som stundom förekommer hos landtbefolkningen, ett tilltänkt invallningsföretag lätteligen skall stöta på motstånd hos en eller annan strandegare, hvilket, med den nuvarande lagstiftningen, är tillräckligt att hindra företaget att komma till stånd. För mig är känt ett fall, der ett planlagdt invallningsföretag, genom hvilket något öfver 500 tunnland skulle torrlägg-

gas, måst förfalla på grund af motstånd från en strandegare, som i företaget skulle ingått med 20 tunnland. Naturligtvis är det önskvärdast, att ett dylikt företag må komma till stånd genom frivillig öfverenskommelse mellan samtliga delegare, men då detta i lika mån gäller om de vattenafledningsföretag, vid hvilka tvångsrätt är medgifven, har jag svårt att inse, hvarför icke lagstiftaren skulle kunna bereda äfven jordegare, som äro i tillfälle att torrlägga jord genom invallning, utväg dertill.

Visserligen har, såsom redan blifvit nämndt, emot medgifvande af tvångsrätt vid invallningsföretag anförts, att dessa företags framgång vore i så väsentlig mån beroende på det omsorgsfulla och noggranna verkställandet och underhållet af de erforderliga arbetena, att dessas bringande till stånd med allt skäl borde lemnas åt den frivilliga öfverenskommelsen. Härvid bör likväl, hvad först sjelfva verkställandet af invallningen angår, erinras, att, sedan detta yttrande afgafs, kunskapen om nederbörds- och afdunstningsförhållandena gjort betydliga framsteg och att tillgång numera icke saknas på landtbruksingenjörer, hos hvilka de för utförandet af dylika företag erforderliga kunskaper kunna förutsättas; och hvad beträffar underhållet af invallningsarbetena, kan, der företaget väl blifvit bragt till lyckligt genomförande, förväntas, att intresset för deras vidmagthållande bör hos delegarne vara tillräckligt stort, att de hvar i sin mån öfvervaka, att invallningen hålles i behörigt stånd. Försummar den, som invallningen hålla bort, sina åligganden, upphör, enligt nya lagberedningens förslag, skyldigheten för annan jordegare att taga del i företaget eller upplåta jord, och rätt till ersättning för all skada inträder för honom.»

På sålunda anförda skäl och då det vore otvifvelaktigt, att genom en lagstiftning i ämnet möjlighet skulle öppnas att, särskildt i Blekinge, men antagligen äfven i andra delar af vårt land göra nu så godt som värdelösa arealer inkomstbringande och derigenom bereda ett icke oväsentligt tillskott i arealen af odlad jord inom landet, föreslår motionären, att Riksdagen ville, vare sig under formen af tillägg till lagen om dikning och annan afledning af vatten den 20 juni 1879 eller såsom särskild författning, för sin del antaga bestämmelsen om invallning i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det i nya lagberedningens ofvan omnämnda betänkande af den 20 december 1877 innefattade förslag i ämnet.

Jemväl herr *Arnoldsson* vitsordar behovet af en lagstiftning i ämnet och tillägger, att detta behof framträder allt starkare i den mån vårt lands jordbrukare mera allmänt lära sig inse betydelsen och för-

delen af den odlade eller odlingsbara markens fullständiga torrläggning.

På grund häraf och i väsentlig anslutning till de af medmotionären i öfrigt anförda motiv hemställer sålunda herr Arnoldsson, att Riksdagen ville för sin del antaga följande

Lag angående invallning.

§ 1.

Vill man vid sjö eller annat vattendrag eller vid hafvet göra vall eller annan byggnad till skydd emot vattnet, bygge så, att annan ej deraf har men, söke ock tillstånd från det allmännas sida i fall, der sådant är stadgadt.

§ 2.

Kan jord, som vid vattendrag belägen är, genom invallning förbättras eller göras odlingsbar med mindre kostnad och rubbning af vattendraget, än som nödig vore, der sådan åtgärd, som i § 12 af dikningslagen den 20 juni 1879 sägs, skulle för ändamålet vidtagas; eller kan genom invallning vid hafvet dylik jordförbättring vinnas, då hafve under enahanda vilkor, som i fråga om sjösänkning gällande äro, jordegare, hvilken invallning äskar, emot annan jordegare den rätt, här nedan och i åberopade dikningslag skils.

§ 3.

Är för invallningens bestånd eller ändamålsenliga inrättning nödigt, att vallen fortsättes eller fäste därför göres å mark, hvars egare ej vill i företaget ingå; vare han pliktig att emot ersättning efter ty i § 6 af gällande dikningslag sägs, af den mark upplåta hvad för byggnaden jemte dertill hörande graf för vattnets samlande åtgår.

§ 4.

Ega två eller flera del i jord, som genom invallningen skyddas, och är läget sådant, att för jordens odling hinderligt vatten kan genom

dikning afledas, utan att uppfordringsverk eller dylik anstalt för vatt-
nets upphemtande är af nöden; vare då den, som sålunda för sin jord
har nytta af företaget, skyldig att deri taga del enligt enahanda grun-
der, som i fråga om dikning äro i lagen derom stadgade.

§ 5.

Nu vinnes ej nytta af invallningen med mindre vattenuppfordrings-
verk eller dylik anstalt användes; varder sådan anstalt hållen af den,
som invallningen gjort, och bortskaffas derigenom vatten från jord,
som hörer annan till; då vare denne pligtig att antingen i så måtto
deltaga i företaget, att han skall under tjugu år, räknadt från slutet
af det kalenderår, under hvilket invallningen fullbordades, gälda vid
hvarje års slut en tjugonedel af den andel i anläggningskostnaden,
som i mån af nyttan å hans jord belöper, och dertill sin anpart i drift-
kostnad och underhåll, eller ock, om han hellre vill, såsom här nedan
sägs i 8 §, för lika lång tid utan afgäld upplåta af den förbättrade
jorden så mycket, som emot båtnaden svarar. Försummar han, som
invallningen gjort, att hålla den vid magt under de tjugu åren, och
följer ej rättelse, sedan erinran derom skett; då skall för tid, som åter-
står, skyldigheten för annan jordegare att, på sätt nämndt är, taga del
i företaget eller upplåta jord, upphöra och för all skada ersättning till
honom gäldas af den, som invallningen hålla bort.

Kunna ej jordegare enas om invallningens vidmagthållande efter
de tjugu åren, ege den, som invallningen hålla vill, att utan lösen
öfvertaga vallen med tillhörande graf; och ankomme på ny pröfning i
den ordning, som i 4 kap. af gällande dikningslag föreskrifves, om
och i hvad mån annan jordegare må förpligtas att under viss tid, för
hvar gång ej öfverstigande tio år, antingen årligen gälda sin anpart i
driftkostnad och underhåll eller ock upplåta jord, allt i öfverensstäm-
melse med här ofvan i denna § stadgade grunder.

§ 6.

Jord, sten eller grus, som till invallning erfordras, må tagas å det
område, som af invallningen skyddas, dock emot ersättning enligt § 6
i dikningslagen.

§ 7.

Vallar och grafvar, som till jords skyddande anlagda äro, må ej till annat ändamål användas utan samtycke af den, som råder öfver invallningen.

§ 8.

Vill någon för att vinna befrielse från skyldighet att gälda bidrag till invallning, hvarom här framför i § 5 skils, i stället på viss tid upplåta mot båtnaden svarande del af den förbättrade jorden, göre anmälan derom inom tid och i den ordning, som i § 76 af gällande dikningslag föreskrifna äro; gälle ock för bestämmande af den jordvidd, som bör upplåtas, de i samma § stadgade grunder. Åskas redan vid syneförrättningen synemännens åtgärd för jordens utstakande, vare de, ändå att anmälan, hvarom nyss är nämndt, ännu ej skett, pligtige att sådan åtgärd meddela.

§ 9.

Har ej jordegare, efter ty ofvan är sagdt, vunnit befrielse från skyldigheten att i företaget deltaga, häfte samma skyldighet vid jorden, ändå att den kommer i annans hand.

§ 10.

Försummar den, som är skyldig att vall och hvad dertill hör underhålla, hvad honom derutinnan åligger, svare för all skada, som genom försummelsen tillskyndas annan, hvars rätt är beroende deraf att anläggningen hålles vid magt. Bättrar ej den försumlige skyndsamt bristen, då han derom tillsagd varder, och vill den, som af försummelsen men lider, bristen sjelf bota, kalle då två ojäfvige män att syn hålla och ege, sedan bristen af dem vitsordad är, att arbetet på den försumliges bekostnad verkställa.

§ 11.

I allt öfrigt, hvarom här ej är stadgadt, gälle i tillämpliga delar om invallning hvad i dikningslagen af den 20 juni 1879 om dikning stadgadt är.

Af en jemförelse mellan ofvan intagna förslag och nya lagberedningens, af grefve *Wachtmeister* till antagande förordade, framgår, att de båda förslagen, oafsedt smärre jemkningar i redaktionen, öfverensstämma med hvarandra i allt hufvudsakligt.

Utan att vilja i någon mån underskatta betydelsen af de skäl, som, på sätt motionärerna erinrat, på sin tid föranledde förkastande af nya lagberedningens förslag till lagbestämmelser rörande invallning, finner sig utskottet likväl icke kunna tillmäta dessa skäl den afgörande betydelse, att på grund af desamma de förslag till ett återupptagande af lagstiftningsarbetet på ifrågavarande område, hvilka nu föreligga till pröfning, böra afvisas.

Utskottet håller sålunda till en början före, att då de åtgärder i och för inskränkning eller begränsning af de naturliga vattendragens öfversvämningsområden, som innebäras i ett invallningsföretag, icke väsentligen skilja sig från andra företag med syfte att till jordbrukets fromma åstadkomma en för jordens odling tjenlig grad af torrläggning, invallningsföretagen redan af detta skäl synas påkalla tillämpning af väsentligen enahanda rättsregler, som gälla beträffande dessa andra företag.

Om man vidare vid den tid, då nya lagberedningens ofvan omfördälda förslag undergick granskning, med fog kunde göra gällande, att invallningsföretagen vore af den vanskliga beskaffenhet, att det icke syntes vara med rättvisa öfverensstämmande att tvinga en motvillig eller tveksam granne att i sådant företag deltaga, torde numera denna betänklighet i icke oväsentlig grad hafva förlorat i betydelse. Med skäl hafva nemligen motionärerna erinrat, att de tekniska förutsättningarna för ett ändamålsenligt planläggande och genomförande af ifrågavarande företag numera kunna anses lika betryggande som de, hvilka

föreligga vid andra torrlägningsföretag; och någon svårighet synes utskottet ej heller möta att medelst lämpliga anordningar betrygga jemväl vidtmagthållandet af en verkställd invallning.

Utskottet kan vidare för sin del icke medgifva, att den ifrågasatta reformen ej skulle vara af verkligt behof påkallad. Visserligen äro de båda motionärerna närmast att anse såsom målsmän för önskningsar, som i förevarande afseende göra sig gällande i en landsdel, hvars natur torde i framstående grad påkalla anlitaandet af den utväg till torrläggning af mark, som en invallning erbjuder. Uppenbart torde emellertid vara, att äfven på andra ställen i vårt land med dess långgrunda kuststräckor och talrikt inskjutande hafsvikar liknande behof skall förefinnas, helst man i öfvervägande antalet fall plägat vid laga skiften lemna jemväl mindre vattenområden oskiftade mellan vederbörande strandegare.

Utskottet, som på grund af hvad sålunda blifvit anfördt, finner en lagstiftning i förevarande ämne af behof påkallad, anser, lika med motionärerna, ett förnyadt lagstiftningsarbete på detta område böra ske på grundvalen af nya lagberedningens ofvan omförmälda förslag; men då nämnda förslag till sina detaljbestämmelser torde tariffva någon jemkning och utredningen häraf kräfver ett grundligare lagstiftningsarbete än lämpligen kan påläggas utskottet, anser utskottet sig ej böra framlägga ett formuleradt lagförslag i detta viktiga och grannliga ämne, utan hemställer,

att Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lag rörande invallning i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de stadganden i ämnet, som finnas meddelade i nya lagberedningens den 20 december 1877 afgifna förslag till förordning angående torrläggning af jord.

Stockholm den 17 april 1893.

På lagutskottets vägnar:

L. ANNERSTEDT.

Reservation

af herr *Annerstedt*, hvilken yttrat:

Under återopande af de skäl, som af högsta domstolens flesta ledamöter blifvit den 24 januari 1879 anförda vid granskningen af nya lagberedningens förslag angående bland annat det ämne, hvarom nu är fråga, och då enligt min uppfattning erfarenheten jemväl under den tid, som förflutit sedan nämnda granskning egt rum, ådagalagt, att framgången af invallningsföretag är så osäker och i så hög grad beroende på noggrannheten vid arbetets utförande och underhåll, att det med allt skäl torde böra lemnas åt den frivilliga öfverenskommelsen att bringa dylika gemensamma företag till stånd, anser jag, att utskottet bort afstyrka bifall till motionerna;

samt af herrar *L. O. Larsson*, *Ölander*, *Roman* och *Lindgren*, hvilka instämt i den af herr *Annerstedt* afgifna reservation.

Herrar *Lundin*, *C. H. Lundström*, *Fröberg*, *J. Anderson*, *Näslund*, *Wester* och *F. Andersson* hafva begärt få här antecknadt, att de på grund af åtnjuten ledighet från riksdagsgörömlen icke deltagit i utskottets behandling af ifrågavarande ärende.
